

Соколска штампа о судбини сокола Лужичких Срба

Савез Сокола је као свесловенска организација пратио рад и судбину свих словенских народа, тежећи да са њима успостави што приснији контакт. Због тога су часописи и гласници Савеза Сокола редовно писали о Лужичким Србима. У часопису „Соколски гласник“ из 1923. истакли су да је соколство код Лужичких Срба најмлађа грана славенског Соколства, које почело да делује пре две године, кад је основано прво друштво у Будишину, 9 новембра 1920. Морали су да савладају много тешкоћа, запрека и предрасуда, док се нашло неколико свесних лужичана, који су упркос немачком притиску усудили да оснују Соко. Није било ни људи ни новца, а још мање вежбаонице. Млади вођа друштва брат Херман Шлеца и брат Марко Смоле нису клонули. Друштво је истрајно радило и тако утицало на суседне општине да је у септембру 1921. основано друго друштво у Букецима, а у јануару 1922. треће друштво у Малешницама. У мају 1923. основано је прво женско одељење у Будишину. Врсте лужичког соколства брзо су расле, а са њима расла је и народна свест. Везе са чешким соколима су биле интензивне и на слету у Младој Болеслави код Прага учествовало је 45 лужичких сокола, где су јавно истипили њихови чланови и чланице. На слету у Љубљани заступао их је брат Херман Шлеца. Тамошње католичко свештенство покушавало је насупрот соколима да оснује “Орлове”. Тиме су тек основаном соколству, као првом будитељу народне свести бацани клипови под ноге од властитог народа. Упркос том хушкању основана су два нова друштва и то у Јиловицима и Крошчицама. (1)

Душан М. Богуновић истакао је да познавање живота, рада и прилика свих делова славенства спада у саставни део соколске идеологије. Без тачног познавања прилика и живота није било могуће доћи до свести о заједници свих Славена и о циљу соколства културног уједињења Славена. Том циљу служила је и организација „Славенско Соколство”. Соколима у тадашњој Југославији био је до тада мало познат живот Лужичких Срба. Зато су били решени да у листу „Соколски вјесник жупе загребачке” доносе вести о животу и раду Лужичких Срба. Сматрали су да је њихово писање било и морална потпора за Лужичке Србе у њиховој борби са Немцима. Истакао је : „То нас је навело, да у нашем „Веснику” од згоде до згоде донашамо епизоде о целокупном културно-народном гибању Лужичких Срба. Наше чланство нека то чита и нека приређује славенско Вече у почаст Лужичких Срба, па и осталих делова Славенства. (2)

После оснивања чешког сокола писао је лужичкосрпски песник Јан Чесла у „Лужичану” чланак о чешком соколу позивајући Лужичане да оснују соколска друштва. Позив је остао без одјека. После слета у Прагу 1907. редактор Марко Смолер је покушао да оснује соколско друштво, без успеха. И др. Јозеф Пата покушао да после прашког слета 1912. пренесе соколску мисао у Лужицу. На седми слет у Прагу 1920. дошла је депутација од 14 Лужичких Срба из обе Лужице. Прва српска соколска једнота основана је 9. новембра 1920. у Будишину. Основали су је студент Х. Шлеце, редактор Марко Смолер и књижевник Јан Скала. Јан Скала преузео је 1921. вођство. У августу 1921. основана је у Букецима друга соколска једнота, а месец дана касније у Милешици трећа. У новембру 1921. посетила је чешка дрезденска једнота Будишин а у фебруару 1922. Младоболеславски соко. У

јуну 1922. будишински соколи су учествовали на слету у Младој Болеслави. Соколска једнота основана је у 1922. Поршицима и прва католичка једнота у Радвору. Основан је „Лужичко-Србски Соколски Звјазк” у Будишину. Званична лужичкосрпска делегација учествовала на слету у Љубљани 1922. Основане су 1923. нове једноте у Коморову, Хродлишту, Пачици и у Ралбици, улазе мушка и женска деца. На слету у Кхвачицама 20. јуна 1924. ступио је соко као целина, а 21. септембра у Панчицама. Наступило је 13 соколских једнота са 104 сокола и 113 соколица и 20 ђака. Основане су 1924. нове једноте у Вотрову, у Доњем Вујезду, у Кхрослицама, Небјелчицама. Затим 1925. у Соврјецима, у Чиску, у Кулову а 1926. у Ракојдему. Савез је имао 17 једнота са 4 женска одбора и са 4 за подмладак са 325 чланова, 185 вежбача и 14 вежбачица. Приређени су 5. јуна 1925. заједнички слет у Кулову, а 13. јуна 1926. у Букецима. Орган савеза „Соколске Листу” основан је 1924. (3) Лужичке „Соколске Новине” излазиле су у Будишину и доносиле чланке о Соколству и потреби да се соколска идеја рашири међу лужичке Србе, јер је једина која је могла да скупи и одржи лужичко-српски народ од најезде Немаца. (4) Код оснивања новог друштва у Радвору суделовало је друштво-матица у Будишину. Х. Шлеца је био заслужан да су имали уређену терминологију и команду. Он је заступао лужичко-српске соколе на слету у Љубљани. Лужички соколи су сем борбе против немачке владе имали и тешку улогу у самом народу, који је услед дугогодишњег ропства скоро отупео у својој народној свести. (5)

Соколски савез Лужичких Срба имао је 1924. 10 друштава са 326 чланова. Седиште Савеза било је у Будишину. (6) Соколски Савез у Поршицих приредио је 17 августа 1924. прву јавну вежбу. После наступа сокола, један од браће говорио је о циљу Соколства, одбрани народности и у ту сврху јачати тело и душу. Као доказ да нису против државе, соколи су на капи имали поред српске кокарде и кокарде са немачким државним знаковима. (7) Првих 12 друштава били су из саске Лужице. Установљено је 13 друштво у пруској Лужици. Савез је имао 1924. 13 друштава са преко 300 чланова. Чланови су били већином сељаци, учитељи су били пожртвовани, али службеници, трговци и радници нису приступили у већем броју из егзистенцијалних разлога. Вежбали су већим делом по немачким гостионицама, у скромним размерама, али са одушевљењем. Немачке власти нису им давале да користе школе. Немци у Лужици насупрот соколима оснивали су турнерска друштва, бицикличке, спортске и војне клубове, који су уживали потпуну подршку немачке владе. Чланови тих протисоколских друштава су у већини били српске народности. Посебни одсек ЧОС је био установљен за подупирање Соколског савеза Лужичких Срба. (8)

Чланство сокола било је из редова сељака и малог дела интелигенције. Вежбали су већим делом по немачким гостионицама. Немачке власти нису им давале да користе школе јер су за њих соколи били „Панслависти”. Остала спортска и гимнастичка друштва немачка влада је помагала. Старешина савеза био је Н. Навке, начелник др. Шлеца и Свободенка. (9) Соколски покрет код Лужичких Срба почео је 9 новембра 1920. Тог дана неколико лужичких прегалаца на челу са Марком Шмолером и тада студента дра. Шлеца основали прво соколско друштво код Лужичких Срба. Било је 15 соколских друштава. Само четири године касније, 21 септембра 1924. одржан је слет лужичких соколских друштава, који су посетили и делегати чешког и пољског савеза. На слету је учествовало 20 сокола и 20 соколица у одори, 25 чланова

нараштаја и око 100 сокола у грађанском оделу. У Лужичком Народном Дому у Будишину одржана је 7 маја 1925. трећа главна скупштина Соколског Савеза. Присуствовало је 70 делегата сокола и соколица. Скупштина је отворена химном лужичких Срба „Netk z mozulava”. Брат Навка, председник Савеза изнео кратку повест лужичког Сокола и тадашње стање. У току 1924. постало је 5 нових друштава, а једно женско друштво у Будишину повећало се за три нова кола. У Извештају благајника констатовано је да се соколи морају борити са великим материјалним тешкоћама, јер су чланови сокола припадали већином слабо имучном сељачком сталезу. Скупштина је завршена певањем химне „Rjana Lužica”. (10)

Српске Новине, главни орган Лужичких Срба донео је опширан чланак о соколском слету поршичке жупе. Оно што им је изгледало немогуће пре неколико година постало је стварност. Соколска идеја пуштала је корен све дубље у душе омладине. Вежбама је присуствовала маса света из свих ближих и удаљених села. Највећи утисак изазвала је симболичка група, коју су изводили соколи и соколице на крају вежбе. Соколи су извели скупину, која је представљала српски народ како дрема. Музика је онда засвирала „Наше Српство се диже из прашине”, цела скупина се буди, а млади соколић на врху скупине позвао је другове са песмом : „Дижите се браћо, бранимо храбро, част очева и право, удружимо се у чврстој заједници да наше Српство не пропадне. Здружимо се, рођена браћо, да се подмлади српска липа, страх и стрепњу не познајемо, јуначки дижимо се, Срби !” Вежба је закључена са соколском химном Лужичких Срба : „Са моћју лава соколони !” (11)

У оквиру свог рада соколска друштва приређивала су Лужичко-српске вечери. Загребачки Соко I наставио је са својим „Славенским сијелима”. Сијела су направила од соколског друштва центар свега славенског живота у Загребу. У 1923. одржало је пољско, чешко-словачко и лужичко-српско вече. (12) Загребачки Соко I приредио је лужичко-српско вече у дворани (Боговићева улица 7). Друштво је било једино у Загребу које је водило рачуна о свим гранама словенског стабла. На вечери није било оних, који су требали бити представници културних друштава и области. Спомен вече отворио је прочелник просветног одељења брат Душан Богуновић кратким говором. Какав став су требали заузети ослобођени славенски народи према још неослобођеној браћи. Парола „Верност за верност” требало је да се односи и на неослобођене Славене. Соколски певачи певали су химну лужичких Срба „Nowe Serbstvo” од Коцова. Брат Војта Резну предавао је о најновијој борби и културном настојању лужичких Срба. Приказао је рад њихових првака у Матици, Соколу и школи. Било их је 200.000. Са лужичким Соколима састали су се први пут на љубљанском слету и упознали, да се никад не заборавимо. Некада су вође лужичких Срба одржавале везе са илирским првацима Гајем и Вразом, а касније са бискупом Штросмајером. У новије доба упознао их је са Лужичанима Јосип Милаковић, који је преводио њихове песме на наш језик. Лужичке народне песме певао је те вечери брат Антон Ријавец. Тромблонски квартет браће Чеха приказао је мелодије у двама лужичкосрпским песмама. Један нараштајац декламовао је „Словенској браћи”. Младеж је играла плес уз музику соколског оркестра. (13)

Загребачки Соко I приредило је 2.4.1927. вече у почаст Лужичких Срба. Одбор је издао проглас : „Брате (сестро)! У низу соколскога рада нашега друштва поново отварамо ове године славенске вечери, којима је циљ, да уз угодну забаву прикажемо обичаје и настојања других славенских народа, па тиме у своју културу

мало помало уводимо њихове врлине. Упознавањем и примањем њихове културе извршаваћемо соколску идеју, којој је највиши циљ уједињење свих славенских народа. Камичак изградњи тога циља допринет ћемо приредбом вечери у почаст лужичких Срба спојено са славенско-соколским плесом. Изабрали смо баш Лужичке Србе због тога, што су они најмањи део Славена, који живе развијају се и боре у држави, која је несклона њима као и читавоме Славенству. .... Упознавањем Лужичких Срба постат ћемо им и ближи, те их тиме јачати у борбеној истрајности и за њихова национална права. Дужност је дакле свакога правога Сокола да помогне ту ствар својим суделовањем по могућности у народној ношњи, те да тако и сам допринесе свој део, да се што пре дође до жуђеног циља Соколства. Достављајући ти овај братски позив верујемо, да ћеш своју соколску дужност ваљано извршити. Здраво! Одбор”(14)

У „Соколском календару” који је изашао 1929. дати су подаци за Лужишко-Сербски Соколски Звјазк и то председништво : староста Јакуб Шајба, заменик старосте П.Пјеташ, тајник и благајник Г.Јанак, записничар П. Крјечмар. Начелништво : начелник М. Керк, I заменик начелника А.Барт мл., II заменик начелника Ј. Хернашт, начелница Х. Шудакес, заменица начелнице Е. Крјенцец. Надзорни одбор др. Б.Поседел и А.Дучман. Савез је бројао 19 друштава. Соколска друштва основана су у Горњој Лужици, у Доњој Лужици су се тада оснивала. (15) Из Лужице је 1923. дошло је 200 певача, који су приредили концерт лужичких песама. На слет у Прагу 1926. дошло је 300 лужичких Срба од којих 150 сокола вежбача. Српска Матица допустила је да се вежба у Српском Дому у Будишину. Велике сметње код организирања сокола причињавали су католички свештеници. Католици, чланови сокола, одлучили су да присуствују слету у Прагу заједно са евангелистичким соколима, само код Хусових манифестација нису хтели да присуствују. (16)

Часопис „Соколски вјесник жупе загребачке” у свом чланку пренео је укратко садржај другог броја часописа „Соколски Листи”. Најтоплије је препоручио својим претплатницима лист лужичко-српског соколства. Обратио је више пажње на чланак Ј.Шајбе, старешине српског соколства „Јесмо ли ми фашисте”. Чланак је био одговор у име српског соколства на питање комунистичке партије у саксонској скупштини у коме су комунисти хтели да прикажу рад српског соколства као фашистички покрет. Одговорио је да је соколски покрет политички и социјално неутралан и да му је сврха пренети животну вредност српског народа кроз соколство и задржати опадање културе. (17) У трећем броју часописа „Соколски Листи” за редакцију часописа „Соколски вјесник жупе загребачке” био је вредан пажње чланак у коме се позивало да се учи чешки и остали словенски језици јер су Срби, Словени а Словена је много. Редактор је тражио да се јави сваки који је знао чешки, пољски, руски, јужносрпски и бугарски. (18)

У главном органу Савеза Сокола „Соколски гласник“ писали су о III слету Лужичко-српског соколства. Савез лужичко-српског соколства приредио је од 14 до 17 маја 1931. свој III савезни слет у Радибору у саској Горњој Лужици. Слет је почео савезним такмичењима, на којима је учествовало 200 такмичара и велики број гледалаца. Следећег дана дошло је на слет на хиљаде Лужичких Срба. Са свих страна долазиле су соколске чете и маса света са музикама и лужичким заставама. После подне почеле су соколске свечаности у ратиборској католичкој цркви

говором жупника Јана Цужа-Хајничанског, који је у свом говору приказао соколску идеју и оцртао као најприкладнију за лужичко-српску омладину. Поворку је предводила музика малешанског соколског друштва. Иза музике ношено је 17 застава, затим су ишли чланови у свечаној одори, вежбачи, вежбачице и нараштај као и многа лужичко-српска народна и културна друштва. У поворци су биле и живописне народне ношње. Одржана је јавна вежба, на којој су наступиле све категорије. Затим је била слетска сцена, која се састојала из разних лужичких народних игара. Певањем народне химне била је завршена слетска сцена и слет. У ноћи одржана је мала симболична приредба код Броња, где се омладина заклела, да ће вечно чувати светост своје домовине – Српске Лужице. (19)

Савез лужичко-српског соколства одржао је у марту 1932. главну скупштину у Будишину. У свом говору старешина савеза Јакуб Шајба нагласио је тешке политичке и економске прилике у којима су живели Лужички Срби. Њихове позиције нападали су непријатељи са свих страна. Секретар савеза брат Густав Јанак спомињао је важност просветног рада у соколству који су све више прихватили лужички студенти. Технички одбор приређивао је у мају 1932. „Дан соколске деце”. На крају скупштине старешина је одржао предавање „Мирослав Тирш у светлу лужичко-српских тежња”. Скупштина је била завршена песмом : „Хеј хорје, сербску Соколе”. (20)

У чланку „Распуштен Савез лужичко-српског Соколства ” на насловној страни листа „Соколски гласник“ пренето је да је 9 априла 1933. одржана у Будишину ванредна скупштина Савеза, која је одлучила, да под притиском прилика у Немачкој распусти Савез и препоручи својим јединицама да се разиђу. У прогласу се истицало „Савез лужичко српског Соколства распустио се и разишао се сам под притиском прилика. Свему својем чланству братски захваљује на верном и преданом идеалном раду за напредак нашег народа и моли га, нека остане и будуће верно комегод било националном раду. Нека наши чланови и у будуће раде за драгу нам отаџбину и народ у нашим лужичким народним друштвима.”(21)

У „Соколском Зборнику ”, издатом у Београду 1934. објављен је чланак о Лужичко-српском соколству. Пре Првог светског рата песник Јан Чесла упутио је апел Лужичанима да код себе оснују соколство. Представници Лужичких Срба одлазили су на прашке свесоколске слетове. После слета 1907. покушао је Марко Смолер да оснује соколе. И то је остало без резултата. Др. Јосеф Пата 1912. упутио је позив Лужичанима да код себе оснују соколство. Одазвали су се лужичко-српски студенти из Прага. После Првог светског рата одржан је VII свесоколски слет у Прагу 1920. Први пут на слету се појавила група од 14 Лужичана. После њиховог повратка развила се пропаганда за соколство. У Будишину је основана прва лужичко-српска једнота. Први старешина Јан Скала написао је соколску песму “Соколеј”. У августу 1921. основано је друго соколско друштво у Букецима, а затим треће у Малешници. Свуда где би се појавило соколско друштво Немци су оснивали турнерска друштва. Соколи су довели 24 новембра 1921. чешко соколско друштво из Дрездена. Оно је приредило први соколски јавни час у Лужици. Редом су долазила чешка друштва из немачких градова. Оснивањем соколских друштава основан је и соколски савез у Будишину. Први старешина Савеза био је Јакуб Шајба. Католички клер је нападао соколска друштва као антирелигиозна. Године 1924. у редове сокола масовно су приступали деца и жене. Општи слет одржан је

21. септембра 1924. у Панчицама. У Прагу је 1925. отворена лужичко-српска школа за вежбање. Савез је имао 18 друштава. (22)

Соколи из Југославије упознали су се са њима на свесоколским слетовима у Прагу 1926. и 1932. као и на слету у Београду 1930. У Београду су тада поздравили браћу и сестре из Лужичке Србије. (23) Лужичкосрпско соколство основано је 1920. а распуштено 1933. Било је организовано у две жупе са 20 јединица. Одржали су 3 слета : 1924, 1927 и 1931. (24)

Соколи из Лужичке Србије су учествовали на слетовима у Југославији. Од 5 до 9 септембра 1928. одржан је у Скопљу VI покрајински слет Југословенског Соколског Савеза. Слету је присуствовало мноштво чланова ЈСС, чехословачки соколи, делегати Лужичких Срба, пољског и руског соколства. (25) На слет у Београду је 25. јуна 1930. допутовало изасланство Лужичких Срба. На Видовдан, 28. јуна 1930. соколска поворка је од Славије ишла улицом краља Милана, а затим Александровом до Калемегдана. Пред зградом скупштине била је трибина на којој је био краљ, краљица, председник владе ... . На челу поворке ступало је старешинство Савеза са соколским вођама славенских земаља. Чехословаци су наступали са заставом свог Савеза и музиком на челу. За њима су ишли Пољаци и Лужички Срби. Срби из Лужице ступали су у ношњама свог краја. (26) О томе какво је било реаговање публике у Београду на њихов наступ : „Нови вал одушевљења, бескрајни плесак масе исказао је љубав која се за далеку браћу из Лужица гаји у свима славенским срцима. Малобројни али ведри, озарени самосвешћу, они су баш такви били слика свога краја, његове истрајности, вере и достојанства.” (27)

Соколско друштво Соко I у Загребу је 14 марта 1936. приредило Лужичко-српско вече. Вече је отворио старешина друштва Угљеша Пеливановић, који је у предавању приказао положај Лужичких Срба, као и њихову културу и историју. О Лужичким Србима приредио је изложбу Станковић. У концертном делу извођена су дела лужичко-српског препородитеља Бјарната Крауца и загребачког музичара Фр. Шидака. После тога приказани су помоћу дијапозитива лужичко-српски крајеви и живот становништва. Вече је завршено певањем лужичко-српске химне „Рјана Лужица” и соколске химне „Хеј, Словени”. (28)

У соколским друштвима приказивани су сем соколских и филмови о Лужичким Србима. Филмови „V покрајински слет у Скопљу“, „Крунисање Душаново“, „Ускршњи обичаји Лужичких Срба“, „Снежана“, „Зимски спорт“ и „Гимнастичке вежбе“ са великим успехом приказани су у Скопљу, Велесу, Куманову, Тетову, Призрену и Штипу. Претставе су давале у соколанама, а понегде ради велике посете, давале су и у биоскопима. Не само школска деца и соколско чланство, него и родитељи и омладина у великом броју посетили су претставе. Укупно 22 претставе посетило је 3.990 деце, нараштаја, чланства и других. (29)

Листови Савеза Сокола краљевине Југославије писали су и о истакнутим културним радницима из Лужичке Србије. Донели су вест о прослави 75-годишњице Бјарната Крауца, која је прослављена 5. фебруара 1936. Након Првог светског рата основао је Савез лужичко-српских певачких друштава. Био је члан Чешке академије наука и уметности. (30) У чланку „Судбина малог народа” у „Соколском гласнику“ истицало се да су се непријатељи народног јединства Лужичких Срба најпре и најжешће окомили на њихове соколе, јер су знали ако

сруше „најјачи ступ, уз који се вије и расте њихова народна свест” да ће уздрмати и њихову егзистенцију. Из редова католика тражили су да се католички соколи одвоје од протестанских. Немачки нацизам завршио је тај разорни рад распуштањем свих соколских друштава у Српској Лужици, запленио њихова имања и интернирао њихове вође. У чланку се истицало : „Написали смо ово поводом поменутог јубилеја Бјарнарда Крауца, желећи да упозоримо на тешку судбину наше браће у далекој Српској Лужици. И сећајући се њих, ми се уједно сећамо и друге наше браће, ... Сећајући се тако једних и других, којима на жалост данас не можемо ничим да помогнемо и да им олакшамо њихову тешку судбину, ми им поручујемо, да су наша срца с њиховима за увек везана врућом братском љубављу и осећајима крвног братства и да их нећемо никада заборавити. ... Јер како то Тирш учи, сваки народ, што год је мањи, мора тим више да јача своју отпорност и своју одбанбену снагу. Свој изданак, свој род и своју постојбину морамо сами чувати и бранити, јер судбина једног народа овиси о њему самоме ! Судбина ове наше браће намеће нам стога да се упитамо, да ли смо сви ми свесни, што за један народ значи његова властита домовина и што за тај народ значи његова национална и државна слобода ? Да ли ми ову слободу изграђујемо или рушимо, и да ли је можда не рушимо ми сами, а не наши непријатељи ? .... Сетимо се зато далеког остатка некада тако силних полапских Словена; сетимо се Српске Лужице и њених синова, “ (31) Савез лужичко-српског Соколства морао је 9 априла 1933. ликвидирати своје јединице. Обустављен је и лист „Сербске новине”. Бивша соколска друштва у католичком делу Лужице претворена су у подружнице немачких католичких гимнастичких друштава. У Радвору одржан је слет свих лужичко-српских друштава удружених у „Домовини”. У чланку „Лужица у оквиру Немачке” се истиче : „Ово што смо овде изнели не значи умешавање у немачке унутрашње прилике, нити ово претставља било какав нападај на ма кога, али када се ради о животу једног малог словенског народа и о његовој култури, ... држимо, да је допуштено да се о томе нешто каже. ... Нико стога не може да нам замери да се заузимамо за народ, који заслужује сваку помоћ.”(32) У „Соколском гласнику“ јављено је да је крајем октобра 1936. одржана главна скупштина Матице лужичке заједно са прославом 80-годишњице отварања лужичко-српског музеја у Будишину. На скупштини је говорио о музеју и његовој историји кустос музеја учитељ Мешканк. (33) У часопису „Око Соколово” обновљене соколске организације изашао је чланак „Све је теже браћи на северу” др Владимира Јанковића, председника Српско-српсколужичког друштва у Београду о положају Лужичких Срба. (34) Часопис „Око Соколово” бр. 39-40 пренео је чланак „Лужички Срби морају изумрети” из листа „Дан” из Новог Сада из јуна 1937. (35)

Као свесловенска организација Савез Сокола КЈ пратио је рад и судбину словенских народа, тежећи да са њима успостави што приснији контакт. Листови и алманаси Савеза Сокола редовно су писали о Лужичким Србима, њиховим приликама и њиховој судбини. Соколи из Лужичке Србије учествовали су на слетовима у Југославији, како покрајинским тако и на слету у Београду 1930. Соколска друштва приређивала су Лужичко-српске вечери. У соколским друштвима приказивани су филмови о Лужичким Србима. У чланку „Судбина малог народа” у „Соколском гласнику“ истицало се да су се непријатељи народног јединства окомили на њихове соколе, јер су знали да ако сруше “најјачи ступ, уз који се вије

и расте њихова народна свест” да ће уздрмати и њихову егзистенцију. Судбина Лужичких Срба била је пример шта може да се догоди и тадашњој Југославији. Соколи су сматрали да се заузимају за народ који заслужује помоћ. Кад су лужички соколи били забрањени, писали су о дешавањима међу Лужичким Србима. После обнове свог рада деведесетих година 20 века Соколско друштво Београд-Матица приређивало је предавања књижевника Владе Јанковића о Лужичким Србима. Обновљени Савез сокола Србије наставио је да одржава сусрете са Лужичкосрпским соколима на соколским слетовима у Прагу.

Саша Недељковић

члан Научног друштва за историју здравствене културе Србије

Напомене :

1. „Лужичко-српско Соколство”, „Соколски гласник”, Љубљана, марец 1923, бр. 3-4, стр.131, 132;
2. Душан М. Богуновић, „Из Лужичке Србије”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, октобар-новембар 1926, бр. 10 и 11, стр. 202;
3. „Соколство”, минијатурна библиотека, бр. 61-64, Нови Сад 1929. издање књижаре „Славије”, стр. 95-98;
4. „Соколство Лужичких Срба”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, Октобар 1923, бр. 1, стр. 20;
5. „Лужичко-српско Соколство”, „Соколски гласник”, Љубљана, мајник 1923, бр. 5-6, стр. 191,194;
6. „Соколство у славенских народа”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, јули 1924, бр. 7, стр. 191;
7. „Лужички Соко”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, Септембар и Октобар 1924, бр. 9 и 10, стр. 285;
8. „Zwjazek lužičko-srbskega Sokolstva”, „Југословенски сокол” прилог „Соколског Гласника”, Љубљана, 1924, VII, стр. 118;
9. „Лужичко-српско соколство”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, април-мај 1925, бр. 4 и 5, стр. 98, 99;
10. „Соколство код лужичких Срба”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, јули 1925, бр. 7, стр. 148;
11. „Други Соколски слет Лужичких Срба Поршичке жупе”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, Аугуст-Септембар 1925, бр. 8 и 9, стр. 187;
12. „Истарско вече у Соколу I у Загребу”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, јули 1924, Год. III, бр. 7, стр. 187;
13. М.У. „Славенско вече у соколском друштву Загреб I”, „Соколски гласник”, Љубљана, мајник 1923, бр. 5-6, стр. 191;
14. „Славенско вече и Славенски плес у почаст Лужичких Срба”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, јануар, фебруар, март 1927, бр. 1, 2 и 3, стр. 22, 23;
15. „Југословенски Соколски календар” 1930, уредио Стане Видмар, у Љубљани 1929, стр. 140, 141;
16. Т. „Лужички Срби и прашки слет”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, аугуст-септембер 1926, бр. 8 и 9, стр. 166, 167;

17. „Лужичко-Српско соколство”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, април 1927 мај, бр. 4 и 5, стр. 57;
18. „Лужичко-Српско соколство”, „Соколски вјесник жупе загребачке”, Загреб, јуни 1927, бр. 6, стр. 76;
19. „Ш. слет лужичко-српског Соколства”, „Соколски гласник”, Љубљана, 27 маја 1931, бр. 22, стр. 2;
20. „Лужичко-српско соколство у 1931.”, „Соколска просвета”, Весник просветног одбора Савеза СКЈ, Месечни прилог „Соколског Гласника”, Нови Сад, април 1932, бр. 4, стр. 238;
21. „Распуштен Савез лужичко-српског Соколства”, „Соколски Гласник”, Љубљана, 14 априла 1933, бр. 16, стр. 1;
22. „Лужичко-српско соколство”, „Соколски Зборник Година I”, Београд 1934, стр. 180, 181;
23. „Судбина малог народа”, „Соколски гласник“, Љубљана, 21. фебруара 1936, бр. 8, стр. 1;
24. „Лужичкосрпско соколство”, „Братство”, Осигејек, 15 септембра 1938, бр. 9, стр. 182;
25. „Југословенски соколски календар 1930”, у Љубљани 1929, стр. 80;
26. Уредио Анте Брозовић, „Соколски Зборник Година I”, Београд 1934, стр. 287, 288, 298, 304;
27. Јанко Јазбец, „Савез Сокола Краљевине Југославије”, „Соколски Зборник 1863-1963”, Буеној Ајрес 1963, стр. 151;
28. „Лужичко-српско вече Сокола I у Загребу”, „Соколски Гласник”, Љубљана, 27 марта 1936, бр. 13, стр. 3;
29. „Узани филм у соколској жупи-Скопље“, „Соколска Просвета”, Београд, септембар 1938, бр.7, стр. 235;
30. „75-годишњице Бјарната Крауца”, „Соколски гласник“, Љубљана, 14 фебруара 1936, бр. 7, стр. 4;
31. „Судбина малог народа”, „Соколски гласник“, Љубљана, 21. фебруара 1936, бр. 8, стр. 1;
32. „Лужица у оквиру Немачке”, „Соколски гласник“, Љубљана, 3 април 1936, бр. 14, стр. 1;
33. „Разне културне вести”, „Соколски гласник“, Љубљана, 20 новембра 1936, бр. 46, стр. 4;
34. Др Владимир Јанковић, председник Српско-српсколужичког друштва у Београду, „Све је теже браћи на северу”, „Око Соколово”, Београд, децембар 2005, бр. 23-24, стр. 27;
35. „Лужички Срби морају изумрети”, „Око Соколово”, Београд, децембар 2010-2011, бр. 39-40, стр. 32, 33;